

CADRUL LEGAL AL ASISTENȚEI JUDICIARE INTERNAȚIONALE

Violeta COJOCARU

Introducerea tot mai largă a asistenței judiciare internaționale în relațiile dintre state constituie, pe planul dreptului, o realizare remarcabilă a secolului al XX-lea. Cooperarea internațională, inclusiv cea dintre autoritățile judiciare ale diferitelor state, a devenit o necesitate de prim ordin sub impactul în creștere constantă al schimburilor economice internaționale, precum și datorită influenței tot mai accentuate a activităților științifice sau tehnice care se desfășoară la scară mondială.

Un rol esențial în această operă de modernizare le revine și Convențiilor de la Haga, care sunt dublate printr-o rețea din ce în ce mai densă de acorduri bilaterale între state. Modalitatea preferată în scopul arătat o constituie asistența judiciară internațională. Vom analiza, în cele ce urmează, Convenția privind procedura civilă din 1 martie 1954, în vigoare pentru Republica Moldova din 3 noiembrie 1993.

Asistența judiciară internațională se situează la confluența imperativelor legislative atât ale statului de origine, a cărui jurisdicție pretinde să îndeplinească, în litigiile cu elemente de extraneitate, unele acte de procedură dincolo de frontierele sale, cât și ale suveranității statului solicitat, care se preocupă să evite orice ingerință străină în activitatea propriilor sale autorități. Situată între acești doi poli opuși, asistența judiciară internațională a reușit totuși să stabilească un anumit echilibru, rezonabil și reciproc acceptabil de către statele interesate.

Potrivit art.1 din Acord, „cetățenii oricărei Părți Contractante se vor bucura pe teritoriul celeilalte Părți Contractante, de aceeași protecție juridică pe care cealaltă Parte Contractantă o acordă propriilor cetățeni, fiind în drept să intenteze în justiție sau să înainteze cereri în fața autorităților juridice ale celeilalte Părți Contractante, în cauzele civile, comerciale și penale, în aceleași condiții, ca și cetățenii săi”.

Menționăm astfel, mai întâi, comunicarea de acte judiciare sau extra-judiciare către un destinatar cu reședința sau domiciliul într-un alt stat. În al doilea rând, reținem posibilitatea de a se administra unele probe de către o autoritate sau o persoană calificată din străinătate. Este, de asemenea, posibil să se recurgă la asistența judiciară internațională pentru a se obține informații referitoare la sistemul de drept al altui stat, aplicabil cu titlul de *lex causae*.

În conformitate cu textul Acordului, art.12, scopul asistenței juridice constă în:

1. Transmiterea și operarea cu documentele juridice.
2. Colectarea probelor prin intermediul scrisorilor de solicitare.
3. Recunoașterea și executarea deciziilor judecătorești și organelor arbitrale.
4. Altă asistență stipulată în prezentul Acord.

Regimul asistenței judiciare internaționale este stabilit prin reglementări care provin atât din convenții încheiate între state, cât și din dreptul intern al statelor în cauză.

În lipsa unei convenții bilaterale între state, situația asistenței judiciare internaționale este destul de precară. În adevăr, autoritățile judiciare și administrative instituite de fiecare stat pentru a satisface nevoile locale nu sunt ca atare abilitate să pună serviciile lor la dispoziția unei suveranități străine. În sensul arătat, F. Rigaux scria că „autoritatea sau jurisdicția unei țări nu este dispusă să răspundă la cererea de informații, nici – cu atât mai mult – să aducă la îndeplinire injoncțiuni care ar proveni de la o autoritate străină, în lipsa unui Acord internațional, care să prevadă o atare cooperare” [1, p.213]. O asemenea solicitare ar putea în consecință să fie refuzată discreționar.

Totuși, de obicei statele autorizează, deși tacit, autoritățile lor să dea curs unor asemenea cereri, chiar în lipsa unei convenții de asistență judiciară internațională. Această practică se justifică prin interesul pe deplin explicabil al fiecărui guvern de a se asigura pe propriul teritoriu o bună administrare a justiției în litigiile cu elemente de extraneitate, în cursul arătat, A. Huet observă că „este practic imposibil ca un stat, preocupat să se conformeze cerințelor unei justiții organizate, să se sustragă acestui imperativ de cooperare și de asistență judiciară” [2, p.348]

A.Pillet scria încă din 1924 că statele, obligate să asigure domnia justiției în relațiile internaționale de natură privată, sunt obligate deopotrivă să accepte măsurile pe care le impune justiția și, îndeosebi, să admită tot ceea ce este necesar administrării justiției. Mai mult decât atât, se poate observa că există pentru state o obligație generală de a se conforma procedurilor de instrucție solicitate de către statele străine, rămânând însă, bineînțeles, stăpâne, fiecare pe teritoriul său, în ce privește modul de îndeplinire al acestei îndatoriri” [3, p.503].

Dacă este necesar ca o procedură de asistență judiciară internațională să nu mai fie pur facultativă și să devină obligatorie pentru statul solicitat, încheierea unei Convenții bilaterale este indispensabilă.

Conferința de la Haga de drept internațional privat a elaborat și Convenția din 15 noiembrie 1965 privitoare la notificarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, în vigoare pentru Republica Moldova din 1 februarie 2013. În fine, se poate observa o tendință accentuată de a se asigura un echilibru mai judicios între interesele solicitantului din statul de origine și acela ale pârâtului stabilit în străinătate. Desigur, principiul fundamental al contradictorialității a avut mult de câștigat. Să precizăm acum trăsăturile care sunt comune tuturor Convențiilor de la Haga, independent de data intrării lor în vigoare. Mai întâi, este de reținut că oricare dintre aceste Convenții atribuie, ca orice acord internațional valabil încheiat, un caracter obligatoriu executării cererilor de asistență judiciară, în raporturile dintre statele contractante. Consecința este firească, potrivit cu principiul *pacta sunt servanda*. Art.26 al Convenției privitoare la Dreptul tratatelor, semnată la Viena la 23 mai 1969, dispune că „orice tratat în vigoare obligă părțile și trebuie să fie executat de acestea cu bună-credință”.

Convențiile în discuție se definesc, de asemenea, prin soluțiile lor echilibrate și, în general, tranzacționale. Însăși maleabilitatea lor s-a accentuat, datorită pluralismului tehnicilor și procedurilor pe care le-au consacrat. Astfel, statele contractante beneficiază de multiple posibilități de a-și exercita opțiunea între modalitățile diverse pe care le oferă textele.

Mai trebuie subliniată toleranța pe care Convențiile de la Haga o manifestă față de dispoziții ce provin din alte izvoare juridice, atât convenționale, cât și interne, aplicabile, la rândul lor, în această materie.

În orice caz, Convențiile de la Haga, abținându-se deliberat de a unifica regulile de asistență judiciară internațională și, de asemenea, evitând să definească o serie de noțiuni esențiale, precum notificarea internațională, natura civilă sau comercială a procedurilor, domiciliul sau reședința destinatarului, au lăsat poarta deschisă incidenței legilor interne ale statelor contractante. Aceasta din cauza „amestecului dintre dreptul convențional și regulile interne de procedură”. Acest spirit de independență și de moderație ilustrează atât meritul convențiilor de la Haga, dar și precaritatea lor, potrivit opiniei îndreptățite a prof. Nagel [4, p.176-179].

Astfel, Convențiile consacră mai întâi atribuția exclusivă a fiecărui stat contractant de a determina autoritățile competente, care pot să acționeze în acest domeniu, stabilind atribuțiile ce le revin și modul de funcționare.

Totodată, Convențiile cuprind o serie de indicații referitoare la legea aplicabilă procedurilor de asistență judiciară internațională. În ce privește legea aplicabilă actelor de procedură, care urmează să fie îndeplinite în

străinătate, soluția constă, potrivit opiniei prof. Batiffol, „în a combina legea forului și legea locului unde sunt efectuate”. Criteriile acestei coroborări, stabilite de către fiecare sistem național de drept internațional privat, nu au fost unificate de către Convențiile de la Haga [5, p.454].

În orice materie lipsită de o reglementare specială, de natură convențională, vocația de a governa, cel puțin în parte, operațiunile de asistență judiciară internațională poate reveni dreptului intern al statului de origine sau al statului solicitat. Dar căruia anume dintre ele? Convențiile de la Haga enunță în această privință mai multe soluții de drept internațional privat, fără să edifice totuși un sistem complet de reguli specifice materiei.

Referințe:

1. RIGAUX, F. *Droit international privé*. Bruxelles: LARCIER, vol.1, 1977.
2. HUET, A. *Les conflit de lois en matière de preuve*. Paris: Librairie Dalloz.,1965.
3. PILLET, A. *Traité pratique de droit international privé*. Paris: Sirey, vol. 2,1923.
4. NAGHEL, H. *Internationales Zivilprozessrecht*. Munster, 1980.
5. BATIFFOL, H. LAGARDE, P. *Droit international privé*. Paris : LGDJ, vol. 2, 7th ed., 1983.